

คณะสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วานรศึกษา Primate Studies

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์
วรวิทย์ มุญไทย
บรรณาธิการ

คณะสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Primas sum: primatum
nihil a me alienum puto

I am a primate; nothing about
primates is alien to me.

Ernest Albert Hooton

(1887–1954)

American anthropologist and primatologist

วานรศึกษา Primate Studies

วานรศึกษา

Primate Studies

บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สูดแดน วิสุทธิลักษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ บุญไทย
คณะบรรณาธิการ	อารีรัตน์ ปานจับ อดิศร แผ่ไพลิน เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ เดชาภิวัชร นพมิตร
เลขานุการคณะบรรณาธิการ	อูรฉัตร อุมาร์
ปก	สกลชนก เมื่อนพงษ์
รูปเล่ม	ดุษฎีพร ขาติบุตร
จัดพิมพ์	พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเฉลิมพระเกียรติ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พิมพ์	พฤศจิกายน 2564
ISBN	978-616-488-282-9
พิมพ์ที่	บริษัท โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์ จำกัด

กรรมการพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเฉลิมพระเกียรติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สูดแดน วิสุทธิลักษณ์	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ บุญไทย	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณพร เรียงแจ่ม	กรรมการ
อาจารย์ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร	กรรมการ
นายเดชาภิวัชร นพมิตร	กรรมการ
นางสาวอูรฉัตร อุมาร์	เลขานุการคณะกรรมการ
นางสาวเหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

คำนำ

หนังสือวานรศึกษา (Primate Studies) จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของนิทรรศการ Primate and Me: เรียนรู้วานร เข้าใจมนุษย์ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติสมเด็จพระเกียรติ ร่วมกับห้องปฏิบัติการทางมานุษยวิทยากายภาพและชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังทำงานวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ “วานรศึกษา”

จำเป็นต้องกล่าวว่า ทั้งหนังสือและนิทรรศการได้รับแรงบันดาลใจสำคัญจาก “ชูชู” อูรังอุตังเพศเมียจากสวนสัตว์สระแก้ว จ.ลพบุรี ซึ่งเคยมีชื่อเสียงโด่งดังอย่างมากร่วมกับ ไมค์ เรื่องราวของชีวิตและกิจกรรมของไมค์และชูชู โดยเฉพาะการจัดงานแต่งงานในช่วงปี พ.ศ. 2539 และการจัดหา “เมียน้อย” ให้ไมค์ กลายเป็นประเด็นถกเถียงสำคัญในสังคมไทยอยู่ช่วงเวลาหนึ่ง ปัจจุบันซากโครงกระดูกของชูชู ได้รับการเก็บรักษาเพื่อใช้ในการศึกษาและวิจัย ในวิชามานุษยวิทยา กายภาพและวานรวิทยา ของคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หนังสือเล่มนี้ มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่เส้นทางความรู้อันหลากหลายของการศึกษา วานร ทั้งในมุมมองทางทฤษฎีและวิธีวิทยาจากนักวิชาการทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ รวมถึงข้อวิพากษ์จากศาสตร์อื่น ๆ

ขอแสดงความขอบคุณสำหรับผู้ร่วมเขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิที่อ่านและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ร่วมสนับสนุนด้วยการให้ยืมสิ่งของเพื่อการจัดแสดงนิทรรศการทั้งในฐานะส่วนบุคคลและองค์กร โดยเฉพาะจากพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.) และสุดท้ายขอขอบคุณ ฝ่ายงานวิจัยและบริการวิชาการแก่สังคม คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ความรู้ ด้วยการสนับสนุนทุนในการจัดพิมพ์

สารบัญ

- 1 บทนำ
เมื่อลิงเปลือยศึกษาวานร
สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และ วรวิทย์ บุญไทย
- 29 จาก Primate & Me สู่ Ethnoprimateology: การสะท้อนประสบการณ์ส่วนตัว
สมโภชน์ ศรีโกสามาตร
- 47 เพศ เพศภาวะ และไพรเมตวิทยา
ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี
- 81 กัทนาวานร: ถึงกอง ระเบิดปรมาณู คลิตอริส และชีวิตพันทาง
ยุกติ มุกดาวิจิตร
- 155 สุ่มุกระ: ลิงจากเรื่องเล่าในนิบาตชาดก
เสมอชัย พูลสุวรรณ
- 179 ชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) และด้วงมูลสัตว์ (Coleoptera: Scarabaeidae)
ลิงหางยาว (*Macaca fascicularis*) ลิงลูกผสมระหว่างลิงหางยาวและลิงวอก
และลิงวอก (*M. mulatta*) จากประสบการณ์ของข้าพเจ้า
จรรยา เจตน์เจริญ
- 205 การพัฒนาการทางสังคมของลูกชะนี: ปฏิสัมพันธ์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง
จันทร์เพ็ญ ศรีลัมพ์
- 229 Primate (Macaque) Research and Me
Suchinda Malaivijitnond
- 275 Gibbon Studies in Thailand
Warren Y. Brockelman
- 322 ปก: แรงบันดาลใจจากวานร
อารีรัตน์ ปานจับ